कक्षा सातमा अध्ययनरत विद्यार्थीको निरन्तर भाषिक मूल्याङ्कनको प्रभावकारिता

अम्बिका पौडेल
परीक्षा क्रमाङ्क : २०४०००५/२०७०
त्रि.वि.दर्ता नं. : ९-२-६१४-४२-२००८

नेपाली शिक्षामा स्नातकोत्तर उपाधिका लागि प्रस्तुत शोधपत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्काय
कनकाई बहुमुखी क्याम्पस
नेपाली शिक्षा विभाग
सुरुङ्गा, झापा
वि.सं. २०७४/२०१७

कक्षा सातमा अध्ययनरत विद्यार्थीको निरन्तर भाषिक मूल्याङ्कनको प्रभावकारिता
अम्बिका पौडेल
२०७४

कक्षा सातमा अध्ययनरत विद्यार्थीको निरन्तर भाषिक मूल्याङ्कनको प्रभावकारिता

अम्बिका पौडेल
परीक्षा क्रमाङ्क : २०४०००५/२०७०
त्रि.वि.दर्ता नं. : ९-२-६१४-४२-२००८

नेपाली शिक्षामा स्नातकोत्तर उपाधिका लागि प्रस्तुत शोधपत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्काय
कनकाई बहुमुखी क्याम्पस
नेपाली शिक्षा विभाग
सुरुङ्गा, झापा
वि.सं. २०७४/२०१७

प्रतिबद्धता पत्र

प्रस्तुत *कक्षा सातमा अध्ययनरत विद्यार्थीको निरन्तर भाषिक मूल्याङ्कनको प्रभावकारिता* शीर्षकको शोधपत्र मैले सम्बन्धित विषयको गहन अध्ययन गरी तयार पारेकी हुँ। यसमा भएका तथ्यहरू सवै प्रामाणिक हुन्। यसमा मेरो मौलिक प्रस्तुति छ। अन्यथा भएमा म कानुनअनुसार दण्डित हुन तयार छु।

शोधार्थी
अम्बिका पौडेल

(त्रिभुवन विश्वविद्यालयबाट सम्बन्धन प्राप्त)
कनकाई बहुमुखी क्याम्पस
कनकाई नगरपालिका-३, सुरुङ्गा (झापा)
स्था : २०४७
☎ ०२३-५५०१५३
Fax : ०२३-५५०८५३
Email : kanakai.campus47@gmail.com

च.नं.
प.सं.

मिति :..............................

शोध निर्देशकको सिफारिस पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्काय नेपाली शिक्षा विभाग अन्तर्गत स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको नेपाली शिक्षा विषयको पाठ्यांश नेपाली शिक्षा ५९८ प्रयोजनार्थ प्रस्तुत *कक्षा सातमा अध्ययनरत विद्यार्थीको निरन्तर भाषिक मूल्याङ्कनको प्रभावकारिता* नामक शोध शीर्षकको शोधपत्र यस क्याम्पसका शोधार्थी छात्रा *अम्बिका पौडेल*ले मेरा निर्देशनमा तयार पार्नुभएको हो। परिश्रमपूर्वक तयार पार्नुभएको यस शोधकार्यसँग म सन्तुष्ट छु। यस शोधपत्रको आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि विभागसमक्ष सिफारिस गर्दछु।

११ अक्टोबर २०१७

____

शोधनिर्देशक

सहायक प्रा. जीवनाथ सुवेदी
नेपाली शिक्षा विभाग
कनकाई बहुमुखी क्याम्पस
सुरुङ्गा, झापा

कृतज्ञताज्ञापन

कक्षा सातमा अध्ययनरत विद्यार्थीको निरन्तर भाषिक मूल्याङ्कनको प्रभावकारिता शीर्षकको पाँच अध्यायमा विभाजित शोधपत्र मैले त्रि.वि. शिक्षाशास्त्र सङ्काय अन्तर्गत एम.एड दोस्रो वर्षको नेपा.शि. ५९८ पत्रको प्रयोजनार्थ तयार पारेकी हुँ । आफ्नो व्यस्त समयको बाबजुद पनि शोधपत्र लेखनका लागि अमूल्य सल्लाह र कुशल नेतृत्वका साथमा निर्देशन गर्नुहुने शोध निर्देशक श्रद्धेय गुरु सहायक प्राध्यापक जीवनाथ सुवेदीप्रति म हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु ।

शोधकार्य लेखनको सिलसिलामा मानसिक अन्योलताको स्थितिलाई सरल पार्न उचित सल्लाह र सुझाव दिँदै अध्ययनको शीर्षकमा स्वीकृति प्रदान गर्नुहु नेपाली विभागका विभागीय प्रमुख उपप्राध्यापक विष्णुप्रसाद कोइरालाप्रति आभार व्यक्त गर्दछु । यसैगरी उपप्राध्यापक शेरबहादुर बानियाँ, सहायक प्राध्यापक तेजप्रसाद खनाल लगायत कनकाई बहुमुखी क्याम्पस सुरुङ्गाका नेपाली शिक्षा विभागका सम्पूर्ण गुरुहरूप्रति कृतज्ञता प्रकट गर्दछु । अध्ययन उपयुक्त वातावरण मिलाइदिनु हुने क्याम्पस प्रमुख सहायक प्राध्यापक टङ्कबहादुर कार्कीप्रति आभार व्यक्त गर्दछु र कनकाई बहुमुखी क्याम्पसलाई हृदयदेखि धन्यवाद प्रदान गर्दछु ।

जीवनका विभिन्न अप्ठ्यारा परिस्थितिसँग पौँठेजोरी खेल्दै मलाई हौसला र उत्प्रेरणा दिएर उच्च शिक्षा हासिल गराउनु हुने मेरी माता हरिमाया पौडेल र पिता खोमनाथ (जगदीश) पौडेलप्रति म आजीवन ऋणी छु । मेरो सफलतामा सदा खुसी र हौसला प्रदान गर्नुहुने मेरी दिदी लक्ष्मी पौडेल र दाजु देवराज पौडेलप्रति हृदयदेखि नै आभार प्रकट गर्दछु । त्यस्तै प्रस्तुत अध्ययनका क्रममा आवश्यक सल्लाह र सहयोग गर्नुहुने श्री अर्जुनधारा संस्कृत आदर्श मा.वि. का प्रधानाध्यापक कृष्णप्रसाद भट्टराईप्रति कृतज्ञ छु ।

अन्त्यमा छिटो छरितो र शुद्ध रूपमा छपाइ तथा टङ्कन गर्न सहयोग पुऱ्याउने सौजन्य डेस्कटप बिर्तामोड-१ की मैया बराललाई धन्यवाद दिँदै प्रस्तुत शोधपत्रको आवश्यक मूल्याङ्कनका निम्ति त्रिभुवन विश्वविद्यालय नेपाली शिक्षा विभाग कनकाई बहुमुखी क्याम्पसप्रति आभार व्यक्त गर्दछु ।

शोधार्थी

अम्बिका पौडेल

शोधसार

प्रस्तुत *कक्षा सातमा अध्ययनरत विद्यार्थीको निरन्तर भाषिक मूल्याङ्कनको प्रभावकारिता* शीर्षकको शोधपत्र त्रि.वि. शिक्षाशास्त्र सङ्काय अन्तर्गत एम.एड. दोस्रो वर्षको नेपा.शि. ५९८ पत्रको प्रयोजनार्थ श्रद्धेय गुरु तथा शोधनिर्देशक सहप्राध्यापक जीवनाथ सुवेदीको निर्देशनमा तयार पारिएकी हुँ ।

यो अध्ययन निरन्तर भाषिक मूल्याङ्कनमा केन्द्रित रहेकाले कक्षा सातमा अध्ययनरत विद्यार्थीको भाषिक सिकाइमा पूर्वपरीक्षण र निरन्तर मूल्याङ्कनको उपलब्धिलाई के कसरी तुलना गर्न सकिन्छ र लैङ्गिक आधारमा निरन्तर मूल्याङ्कनको उपलब्धि स्तर के कस्तो छ भन्ने समस्यामा केन्द्रित रहेको छ । कक्षा सातमा अध्ययनरत ३० जना विद्यार्थीको भाषिक सिकाइमा पूर्वपरीक्षण र निरन्तर मूल्याङ्कनको उपलब्धिलाई तुलनात्मक रूपमा विश्लेषण गर्नु र कक्षा सातमा अध्ययनरत विद्यार्थीको लैङ्गिक आधारमा सिकाइ उपलब्धि स्तरको मापन गर्नु यस अध्ययनको मुख्य उद्देश्य रहेको छ ।

झापा जिल्लाको श्री अर्जुनधारा संस्कृत आदर्श मा.वि.का कक्षा सातमा अध्ययनरत ३० जना विद्यार्थीलाई नमुना जनसङ्ख्याको रूपमा छनौट गरी ९० दिनसम्म शिक्षण गरेर निरन्तर मूल्याङ्कन गरी तयार पारिएको प्रस्तुत शोधपत्र निरन्तर विद्यार्थी मूल्याङ्कनमा मात्र सीमित रहेको छ । शोधपत्रमा निरन्तर मूल्याङ्कनका आन्तरिक र बाह्य आधार पूर्वपरीक्षण, आवधिक परीक्षण, उत्तर परीक्षण, कक्षाकार्य, गृहकार्य, सिर्जनात्मक कार्य र हाजिरीको प्रयोग गरिएको छ। अध्याय दुईमा निरन्तर मूल्याङकनका निम्ति भाषिक मूल्याङ्कनका साधनहरू मौखिक जाँच, लिखित जाँच, प्रयोगात्मक जाँच, अवलोकन (जाँचसूची र श्रेणीमापन) को प्रयोग गरिएको छ। जनसङ्ख्या तथा नमुना छनोट विधि अपनाई गरिएको यस अध्ययनमा प्राथमिक स्रोतका रूपमा नेपाली विषय शिक्षण क्रियाकलापमा शिक्षकले गरेका मूल्याङ्कन अभिलेख फारम र ९० दिनसम्मको निरन्तर परीक्षणबाट प्राप्त प्राप्ताङ्कलाई राखिएको छ। द्वितीयक स्रोत अन्तर्गत पाठ्यक्रम विकास केन्द्र सानोठिमी भक्तपुरद्वारा प्रकाशित निरन्तर विद्यार्थी मूल्याङ्कनसम्बन्धी निर्देशिका, विभिन्न शोधपत्रहरू, पुस्तकहरू, पत्रपत्रिकामा प्रकाशित लेख र विज्ञको सल्लाह सुझावलाई राखिएको छ। निरन्तर मूल्याङ्कनका क्रममा विभिन्न परीक्षणबाट प्राप्त नतिजाको तुलना गरी तथ्याङ्क सङ्कलन गरिएको छ । यस अध्ययनमा भाषिक प्रगति विवरणलाई लैङ्गिक

आधारमा तथ्याङ्कको व्याख्या तथा विश्लेषण गरिएको छ। पूर्वपरीक्षणबाट प्राप्त नतिजा, मध्यपरीक्षणबाट प्राप्त नतिजा र उत्तरपरीक्षणबाट प्राप्त नतिजालाई वर्णानुक्रममा राखेर ती नतिजाहरूको तुलनात्मक रूपमा व्याख्या तथा विश्लेषण गरिएको छ । यस शोधपत्रमा रेजा लगाएर र अङ्क दिएर विद्यार्थीहरूको भाषिक प्रगति विवरणको नतिजा निकालिएको छ । नतिजाको तुलनाका निम्ति वृत्तचित्र र स्तम्भचित्रको प्रयोग समेत गरिएको छ । लगातार तीन महिनाको अवधिसम्म भाषिक प्रगति विवरणको मूल्याङ्कन गर्दा छात्रहरूको तुलनामा नि.मा. तहका कक्षा सातमा अध्ययनरत छात्रा अब्बल रहेको र निरन्तर मूल्याङ्कन हुनु पूर्व भाषिक क्षमता स्तर न्यून रहेको क्रमशः निरन्तर मूल्याङ्कनको मध्यावधि र उत्तर परीक्षणमा बढ्दै गएकाले नि.मा. तहमा निरन्तर भाषिक मूल्याङ्कन उपयोगी हुने निष्कर्ष यस शोधपत्रमा निकालिएको छ ।

विषयसूची

विषय **पृष्ठ**

अध्याय एक

शोध परिचय **१-४**

पृष्ठभूमि १

समस्याकथन २

अध्ययनका उद्देश्यहरू २

अध्ययनको औचित्य ३

अध्ययनको सीमाङ्कन ३

अध्ययनको रूपरेखा ४

अध्याय दुई

पूर्वकार्यको अध्ययन र निरन्तर मूल्याङ्कनको अवधारणा **५-१९**

पूर्वकार्यको अध्ययन ५

पुस्तक सम्बद्ध पूर्वकार्यको समीक्षा ५

शोधपत्र सम्बद्ध पूर्वकार्यको समीक्षा ६

पूर्वकार्यको उपादेयता १०

निरन्तर मूल्याङ्कनको अवधारणा ११

निन्तर मूल्याङ्कनको परिचय ११

निरन्तर मूल्याङ्कनका आधार १२

उद्देश्य र कार्य १३

निरन्तर मूल्याङ्कनका फाइदा १४

भाषिक मूल्याङ्कनका सिद्धान्त १५

निरन्तर मूल्याङ्कनका विशेषताहरू १७

भाषिक मूल्याङ्कनका साधनहरू १७

अध्याय तिन

अध्ययन विधि र प्रक्रिया २०-२२

अध्ययन विधि २०

जनसङ्ख्या तथा नमुना छनोट २०

सामग्री निर्माण तथा तथ्याङ्क सङ्कलन २०

तथ्याङ्क सङ्कलन २१

तथ्याङ्कको व्याख्या र विश्लेषण २१

अध्याय चार

कक्षा सातमा अध्ययनरत विद्यार्थीको निरन्तर भाषिक मूल्याङ्कन प्रभावकारिताको विश्लेषण २३-५०

कक्षा सातमा अध्ययनरत विद्यार्थीको सिकाइ उपलब्धिको स्तर र अवस्था २३

निरन्तर मूल्याङ्कनबाट पाठगत रूपमा भएको प्रगति २५

विद्यार्थीको निरन्तर मूल्याङ्कन पूर्व र पश्चको सिकाइ उपलब्धिमा पाइएको भिन्नताको तुलना ४०

त्रैमासिक परीक्षाबाट प्राप्त नतिजाको विवरण ४०

उत्तरपरीक्षणबाट प्राप्त नतिजाको विवरण ४२

लैङ्गिक आधारमा मूल्याङ्कन ४४

पूर्वपरीक्षण, त्रैमासिक परीक्षण र उत्तरपरीक्षणको तुलना ४४

त्रैमासिक परीक्षाबाट प्राप्त नतिजाको लैङ्गिक आधारमा मूल्याङ्कन ४५

उत्तरपरीक्षणबाट प्राप्त नतिजाको लैङ्गिक आधारमा मूल्याङ्कन ४६

अध्याय पाँच

सारांश, निष्कर्ष, उपयोगिता र सुझाव

सारांश ५०

निष्कर्ष ५१

उपयोगिता ५२

सुझाव ५२

भावी अनुसन्धानका सम्भावित शीर्षकहरू ५३

सन्दर्भसूची ५२

परिशिष्ट अ-इ

व्यक्तिगत विवरण

तालिका सूची

तालिका	पृष्ठ
१. पूर्वपरीक्षणबाट प्राप्न नतिजाको विवरण	२४
२. परिचय	२७
३. मामालाई सुधार्ने भान्जो	२९
४. सांस्कृतिक एकताको पर्व छठ	३१
५. आन्तरिक पर्यटन	३३
६. साहित्यकार झमक	३५
७. एउटै मुटु एउटै मर्म	३७
८. निरन्तर मूल्याङ्कन फारम	३९
९. त्रैमासिक परीक्षाबाट प्राप्त नतिजाको विवरण	४१
१०. उत्तरपरीक्षाबाट प्राप्त नतिजाको विवरण	४३
११. पूर्वपरीक्षण, त्रैमासिक परीक्षरण र उत्तरपरीक्षणबाट प्राप्त नतिजाको तुलना	४७

चित्र सूची

चित्र	पृष्ठ
१ : पूर्वपरीक्षणबाट प्राप्त नतिजाको लैङ्गिक आधारमा मूल्याङ्कन	४४
२ : त्रैमासिक परीक्षाबाट प्राप्त नतिजाको लैङ्गिक आधारमा मूल्याङ्कन	४५
३ : उत्तरपरीक्षणबाट प्राप्त नतिजाको लैङ्गिक आधारमा मूल्याङ्कन	४५
४ : पूर्वपरीक्षण, त्रैमासिक परीक्षण र उत्तर परीक्षणको तुलना	४९